

**Idojukọ işe idàgbàsókè
saa ọdun Miliniomu
Ijábọ Ọdún 2005.**

United Nations

I dojuk o ise idagba sok e saa odun Milini omu Ijab o Odun 2005

A Translation of "The Millennium Development Goals Report 2005"
Into Yoruba

United Nations

NEW YORK, 2005

Itesiwaju

Ifenuko lori idojuko işe idagbasoke saa odun Miliniomu ninu agbejade Ajo Isokan Orile-edé Agbaye je koko ijoko ipade kan ninu itan Ajo Isokan Orile-edé Agbaye. O kun fun awon ileri to buyari lati pdo awon olori lagbaye ti won n jumo sise lorii wiwa alaafia, aabo, idagbasoke, eto omo éda ati ominira fun gbogbo-gboo. Bi mo ti se so ninu atejade mi kan ninu oṣu keta odun 2005 eyi ti akole rē da lorii “Ninu oore ṣe ominira: itesiwaju ninu idagbasoke, aabo ati eto omo-éda fun gbogbo-gboo” eyi ti ijabo yii fi n tē siwaju: A kò lè gbadun idagbasoke laisi aabo, a kò lè gbadun aabo laisi idagbasoke beeni a kò lè gbadun ikankan ninu mejeeji laisi ibdōwo fun eto omo-eda. Ayafi ti a ba gbaruku ti awon igbesé wonyi, kò ni si aseyori lori ikankan won”.

Adojuko mejeejo ilana idagbasoke saa odun Miliniomu béré lati adinku **si** idaji ipo akusé lawujo dori idena itàn kalé arun eedi (HIV/AIDS) ati pipésé eto cko ile-iwe alakobere fun gbogbo-gboo ki gbogbo rē seeṣe ninu qđun 2015. Gbogbo awon nnkan wonyi ni wọn je koko adehun ti awon orile-edé kaakiri agbaye jumo fowpsi pelu awon isori ibisé idagbasoke lagbaye. Awon ilana ti o rorun ti o si tun lagbara ninu igbesé ti gbogbo okunrin ati obinrin ní awon opopona, béré lati ilu New York de Nairobi titi de New Delhi lè fara mó pelu irorun ati agbeye. Latí igba ti won tó fowó sii, awon ohun adojuko yii ti kun fun akitiyan lati se atilehin fun wiwa ojutu si isoro titosi ati airina airilò lagbaye.

Kilo je ki idojuko idagbasoke saa odun Miliniomu yato? Idi merin ló wà fun-un.

Lóna kini, idojuko eto idagbasoke saa odun Miliniomu da lori awon enian, pelu dida asiko ati àgbéyewo aseyori ise.

Lona keji, won da lori ifowo-sowopo ajumose lagbaye pelu atenu-mo ojuse awon orile-edé to sese n dide pe ki won tun ile won se ki awon orile-edé agba si gbaruku ti won ninu akitiyan won.

Lona keta, won tun ni atilehin to gira ninu ilana iseto ilu lati odo awon orile-edé to ti goké agba ati awon to sese n dide, awon amuludun pelu awon ibise nlalna élétó ise idagbasoke.

Lona kerin, awon ise to ni aseyori ni.

Odun 2005 se Pataki pupo fun wa lati dojuko awon ise naa laṣé yege. Ninu osu kesan odun karun lehin ti won fowo si awon adojuko yi, ti o si je odun mewa si igba ti yó pari, gbogbo awon olori lagbaye maa pade ni ilu New York tii se olu ile-ise Ajo Isokan Orile-edé Agbaye lati se agbeyewo lorii bi ijeje won se tewón si, ki won si pinnu lori awon igbésé miran to ye. Ni gbogbo ona ise ti won doju ko lodon yi maa gbona giri-giri ju ti odun 2000 lo. Dipo ki won maa se agbekale ilana adojuko, lasiko yi awon asiwaju gbodo pinnu lori ona aseyori ise.

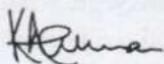
IJABÓ ITESIWAJU NINU ISE: je isiro jijabo to kun rere ju, titi doni lori ibi ti a ti n ba ise bo ati ibi ti a n lo ni ekun kókan kaakiri agbaye. O fiyeni lekun-rere gbogbo akitiyan laarin awon orisi-risi eka asoju ati awon egbe ninu ati nita ibisé Ajóse Isokan Agbaye. Gbogbo won pata ni won pese akosile isirò ise won ninu ojuse eka won, eyi ti o jeki o rorun lati gbe akosile ijabo to pe pere-pere jade.

Ju gbogbo ré lo, akosile ijabo yi fi hàn wa lori ilosiwaju to waye ni awon agbegbe kan, pelu iru akitiyan ti a gbodò dawole lati se aseyori idojuko idagbasoke saa Miliniomu ni awon agbegbe miran. Bi a ti se n baa lo yi, ewu n be loko longe, nitorí pe opo lara awon orile-edé akuṣé ni won kò ni le jagun molu. Bi a ba si foju inu wo ibiti a ti n ba ise naa bo, iru kikuna yi maa je ipadanu anfaani tabua-tabua. Akosile ijabo yi fi yéni pe o rorun fun wa lati rii daju pe gbogbo awon orile-edé ni yo féré mu ileri won se lori awon ohun ti a n lepa. Ojuse wa ni lati wa mu ileri naa se

Bi mo ti se so ninu akosile ijabo mi ninu osu keta "E jeki a sòró lorii ewu to le suyo nipa pipadanu anfaani yi. Oke aimoye émi to ye ki a gba la, ni a o

padanu; ḥpō ominira to ye ko waye ni a o şonu bęeni a o maa gbe ninu aye
şilá-sigbo ti kò ni ifokambale.

Mo gbe ijabo mi yii kale gege bi kokoro ti yo si ipade ijiroro to n bo ninu oṣu
kesan, ti yo je asiko ipinnu. Ilàkàà awon ohun itoka si ati ἑkunrere irohin ti
o wà ninu rę, le je iranlowo fun enikookan, awon egbe omoluwabi, awon
ijoba, awon ile igbimo asofin ati awon eniyan olukan-o-jokan lagbaye lati se
ojuse won fun aṣeyege awon ohun idojuko fun saa odun Miliniomu.

KOFIA. ANNAN

Akowe Agba.

Gbigbogun ti ipo akuse ati ebi

Ogooro awon eniyan lówa ninu ipo akusé ti airina, airije n ba won yipo lojoojumọ pélú owóna ti kò to dòla kan lojumọ. Ebi ati airi onjé ti o lokun jé tubo n gberu sii. O lé ni egbérún mérin-din-logun ọké eniyan tii ebi n pa, ti won kò ri onjé je lati fun won lokun. Airi onjé je lewu pupo fun awon qmode, nitoripe o lè sò won di alaabó ara tabi ki won ma lè dàgbà bi o ti yé, kodá o le jekí opolo won ku tabi pa won paapaa. O lé ni idá mérin awon qmode ti ọjọ ori won kò tì i to ọdun marun ni awon orile-edé tó sésé n dide ti won kò ri onjé amara lokun jé.

Jijagun molu lori ipo akusé ati ebi je ohun ti o rorun lati şe. Ni iha ile Asia, bi idan ni won n din airina ati ipo akusé kù lawujó won. Laarin odun 1990 si 2001 iye awon ti owóna won lojumọ kò to dòla kan ti din kù bii ida mérin bilioune kan --- asiko ti owo-aje won buyaari ni yi. Laarin odun mewa sehin, awon orile-edé bii ogbón tabi ju bẹ ló ni bii ida-mérin ti dinku ninu airije ati ebi. Mérinla lara awon orile-edé yi ni won wà ni agbegbe aşale ile Afirika nibiti ọwón onjé ati ebi doju ko.

Aseyori ninu eto eko ile-iwe alakobere ti kariaye

Imo ḡkó n fún awọn eniyan ni anfaani lati yan iru igbé aye ti won ba fe. O n fun won ni igboya lati lè so èrò okan won laarin ęgbé, lawujo ati nibi işe. Sugbon, o lé ni oodunrun-le-legbeta ḡké, awon omo ti won ti to wó ile-eko alakobere ti won padanu iru ḡtó omo-edá yi. Opo awon omo wónyi ni won jeyo lati idile akusé, ti iyá won kò tilé ni imo ḡkó rara.

Awon ọmode nikàn kò ni kò ni iru anfaani yi. Imo ekó, paapaa fun awon obinrin kún fun ḡpó anfaani ohun afé ati oro-aje lawujo. Awon ḡmòwé obinrin ni anfaani işe oro-aje ti won si n rişé se laarin ilu lenu işe ijoba. Gege bi iya, won maa n bimo die ti won lokun ti won sì le ni irèti lati lo sile-iwe. Gbogbo iru anfaani wónyi lo n pana ipò akusé lawujo.

Ekùn márun lo sunmó igbani-wole ḡkó alakobere kari-aye. Ki iru aseyori bayi tó lè waye awon ekun iha kan ni Afirika, iha guusu ilé Asia ati awon ekun eti bèbè okun gbódó tera mó iyanju gidi lai boju wéhin.

Ni kaakiri awon ekun wónyi ati awon ibomiran ti won ba fe gba awon ọmọ wole fun imo ḡkó alakobere lati gbódó si i, won gbódó fi taratara gbiyanju lati rii daju pe gbogbo awon ọmode, paapaa juló awon ti kò rorùn lati tètè ri ni anfaani lati wà nile-eko fun imo ḡkó to yé kooro.

Agbe-laruge eto ni dogba-n-dogba fun tako-tabo ati wiwa ibudo agbara fun awon obinrin.

Ètò fun tako-tabo ni dogba-n-dogba je ètò omo-edà ti o si je èmi fún aseyori awon ohun adojukò fun saa odata Miliniomu. Dandan ni latì şegun ebi, titàlákà ati aisan. Eyi jasi didogba ninu gbogbo ipo imò èkò ati ni awon eka gbogbo ise, idogba ninu ètò lori ohun alumoni tabi iṣura pelu didogba lorií yiyan awon aṣoju lawujo ati sinu ipo ḥòṣèlú.

Ayòrìsi idogba ninu ètò èkò ni ile-iwe alakobere ati giga se pataki pupo bi awon obinrin ba maa riṣe se lawujo ati ninu eto ise oro-aje lagbaye. Sugbon ni oppolo orile-edè ni won ti yo awon obinrin sèhin. Lara ḥòpò anfaani to sunò ninu imò èkò gidi lati ri ifokanbale ise olowó oṣu. Sugbon nigba miran ifòwo ro awon obinrin sèhin sinu ise tì kò lowó lori maa n waye. Bi o tilé je pe awon obinrin ti fi kun akitiyan won ninu ise olowó oṣu yato si ise ogbin, sibé-sibe won kere púpò ninu ise olowó oṣu ni ḥòpò orile-edè, ti won si po nibi ise alafowo se.

Ètò dogba-n-dogba lati lènu ninu ipinu orò ti ó kàn igbési ayé won lati inu ebi de eka isakoso ijòba je kokorò itú idè okùn agbara awon obinrin. Bi o tilé je wi pe iye awon obinrin to n ṣoju ni ile igbimò apapò ti n po sii lati odata 1990, sibé naa awon obinrin kò ti i ju ida merin-din-logun ninu ogorun lo ninu ipo aṣoju ni kaakiri àgbaye.

Adinku lorii Iku ogo weere

Ijamba nla gbaa ni iku qmode, sibé o férē to oji-le-lugba oké awon qmp tó n ku lpdqdun iyen ja si egberun lona qgbon lo n ku lojojumo ki wón to pe qmp qdun marun. Opo lara awon qmo wónyi ni wón n gbe lorile-edé to sésé n dide ti won n ku iku arùn tabi awópó arun to yé ki a kapa tabi awon eyi ti a lè kapa, tabi awon eyi ti a lè wósàn pélú inawo dié. Nigba miran iséle iku yi lè jé lori aisi egboogi ti kò gbowó lori lati fi wo arun òtutù àyà tabi lilo omi gbigbona-wóorpé pélú iyp lati fi di igbé gbuuru duro fun awon qmode. Airi onje to lokun je lo n fa idaji ninu iku wónyi,

Osí ati isé lo n fa iku awon qdómode: Aisi itoju to peye fun awon ogo-wéére ati awon odo-mode wóppa laarin awon enian lawón orilé-edé akúshé ati awon akúshé tó wa lawón orilé-edé gbajumo. Ilósiwaju ninu ètò isé ilera je ohun Pataki pélú omi to dara ati eto ayika to bojumu. Imo-eko fun awon obinrin ati fun awon iya je ona kan lati gba émi awon qmope la. Afikun owónà tabi owó oṣu lè je iranlówo, sugbón dié ni aṣeyori tó lè suyo ayafi ti a bajekí eto isé yi de odo awon toró yi kan gbón-gbón.

Isodotun Ilera Alaboyun

Omò bibi gbodo je ohun ayo. Sugbon fun awon obinrin bii ilaji oke kan lodoodun ni liloju ati irobi won maa n jasi iku. Iye iru eyi lona ogun awon obinrin lo n je rora tabi fara gbogbe, ti o jasi pe ti won kò ba tête ri itoju, o le da aileru pelu jijé oró nigbesi aye won sile. Iku abiyamo maa je ogbun ifoya ati ipayin-keke fun awon qmò ti won ba bi.

Awon orile-edè ti isele iku aboyun ti n dinku ti ni itesiwaju sugbon eleyi kò to. Bi awon orile-edè ti won wà ninu ògbun isele yii ba fè iyora, won gbodo ni afikun owóna lati ri i daju pe won gba awon dokita, noqsi ati awon olugbèbi fun aboju to yi. Bi isoro omò-bibi ba fè suo, awon abiyamo gbodo ni anfaani si ile-iwasan to peye.

Ile-itoju alabiyamo gbodo wà ni arowò to gbogbo-gbòò, pèlu ifètò somo-bibi, eyi to kokò ye ninu ètò omò-bibi. O se pataki pupo lati bojuto oke aimoye awon òdò ti won kò ni pé bérè si sòwò omò bibi. Ni bayi egberun merin oke ni iye obinrin ti won kò ri itoju to ye fun aabo ati gbigba egboogi to ye fun oyin.

Igbogun ti arun eedi (HIV/AIDS) iba ati awon arun miran.

Lati odun keđogbon ti arun eedi ti jeyo ni arun yi ti di ogbontagiri asekú pani lögbedò ni iha Gunsu Afirika, kódà ipo kerin ló wà lara awon arun asekú pani lagbaje. O ti lé ni irinwo oke eniyan ti arun yi ti sekú pa ni kaakiri agbaje, lati igbà ti o ti seyo. Beeni nipari odun 2004, o to eedegberin oke eniyan ti kokoro arun yi n ba ja. Yato si ogooro awon omo-eda ti arun eedi ti ba aye won je. Arun yi ti pana ilosiwaju ni kaakiri awon orile-edé to ti jeyo. Ko si orile-edé ti arun yi ko ba weke. Sugbon awon orile-edé kan ti gbogun ti i, won si n segun. Awon orile-edé Thailand ati Uganda ti fi hàn pe pelu idojukò ati iwa akinkanju kiko arun yi le dinkù. Apeere, rere ni won je fun awon orile-edé miran ti won wa ninu ogbun arun eedi.

Bi o ti le je wi pe awon arun miran ko tii gbajumo, sibe-sibe won ñ ko irewesi ba awon eniyan orile-edé to sèsè n dide lagbaje. Arun iba n pa ogun oke eniyan lòdun kan, ti awon qmòde si po ninu won. Beeni kò jekí eto ise oraje awon orile-edé Afirika gbooro siwaju. Arun ikò egbe taa n lero pe o ti kásh n le, ti tun gberi yo, pelu atilehin arun kò gboogun eedi. Ko ni je ohun iyanu lati rii pe awon arun meteta wonyi ti fi awon orile-edé akusé se ile. Sugbon a le dènà won nipa igbelarugé eto eko, sisé eto idena pelu yiyara gba itoju to ye bi awon arun naa ba ti suo.

Imudani-loju eto ayika to peye

Ayika to bojumu je **agbekale** ta a fi awon ohun alumoni se fun atokun alaafia. Sugbon lilepa ilana yi kò ni bosi lorii bi a se n lo awon nnkan alumoni yi. Ile ti n sa, **beení** awon ohun èrè oko ati awon èranko loriṣi-riṣi ti nkasé nlé. Oju ojo ti nyipo, kò si duro loju kan, beé ni o n mu omi etikun ya wolu ti ategun oorun n buru sii pélú agbara òjd. Gbogbo òdò ati òkun ni a ti férè peja tan. Awon akuse ni igberiko ni orp naa kàn ju, nitori pe igaékèlè won fun onjé oojo ati igaé aye won da lori awon ohun alumoni ayika won. Bi o tìle je pe ogoporo awon eniyan ni won ya kúrò ni igberiko lo si ilu nlanla, sibesibé afikun ni o je fun awon ilu wónyi ti kò si aabo sugbon ti o kun fun awópó eniyan.

Ni awon agbegbe ilu nla ati igberiko ogoro eniyan ni won kò ri omi to dara lati mu ati ayika to bojumu. Ifowó-sowopo gidi lagbaye gbodo jeyo lati koju awon iselé wónyi pélú iṣoro ayika ti awon akuse n ba weké. Akitiyan lorii àdalú-dápo inu asefe fi hàn gbangba pe ilosiwaju ati aseyori le waye bi emi iselú ba wa.

Titepele mo ajosepo lagbaye fun idagbasoke

Gbongbo ilana etò idagbasoke awon ohun adojukò ni saa Miliniomu je ifimio-sokan lati gbogun ti airina airilo eyi ti gbogbo orile-edè gbódo fohun sokan lati jagun molu. Ojuṣe lati jagun molu wà lówo awon orile-edè tò sese n dàde. Sugbon sa, atilehin agbaye se Pataki paapaa julò fun awon akuse orile-edè ati awon orile-edè ti ibugbe won dafo. Siwaju sii lori isowopo qro-aje agbaye, isowo-po lai si idiwo, ifokan-bale eto inawo lagbaye pelu itànkale imo ilo ero ode-oni je atokun fun awon orile-edè to sese n dide lati ni anfaani kiakia ati ifesé rinlé idagbasoke.

Idojuko Ajo Isokn Orile-edè Agbaye ni saa Miliniomu yi, je ajomò adéhùn pe awon orile-edè to sèse n dide gbođo sakitiyan lati ni etò qro-aje to duro deede fun aridaju idagbasoke wpn. Ki wpn si le bojuto awon ohun eto omo éda. Ni ti awon orile-edè àgbà won gba lati se atilehin fun awon akuse orile-edè nipa eto iṣòwò, iranlowo owo ati itukun gbèse fun won. Ajumose to nji itumo gbođo waye laarin olowó ati talaka pelu tito-pipin awon ohun to n je awon orile-edè tò sèse n dide logun bii imo ilò ero, imo eko isegun ati pipesi ise fun ṡgoqro awon eniyan won. Paapaa fun opo awon odo ati agunbaniro.

Asikò ode òní, je iran kini to ni ohun işura ati imo ilò ero lati mu ètò ètò idàgbàsókè bá enikóókan ati lati yo iran ọmọ-eda kuro ninu airina, airilo. Erongba lori idagbasoke je ti gbogbo wa. Idojukò idàgbàsókè saa Miliniomu eyi ti o béré lati orii ipo akusé titi dorii fifi awọn ogo wéére si ile-ekó alakobéré ati igbogun ti itankálè arun eedi (HIV/AIDS) ki o to di odun 2015, ti di eto kariaye ati ategun ilosiwaju eyi ti gbogbo awọn alaanu, olùrànlówò owó, awọn orile-edé tó sèsè n dide, egbé amuludun ati awọn ile-isé ètò idàgbàsókè olokan-o-jókan gbaruku ti i taratara.

Awọn ohun idojukò wónyi gbođo seese ninu odun 2015 sugbon ayafi ti gbogbo awọn tórò naa kan ba jumọ dòwòpò bi ti atéhin wa ki wón si yara bi ọgan béré akitiyan wón.